

Bir Hastanede Çalışan Ev İdaresi Personelinin İş Kazası Geçirme Durumunun ve Kazalardan Korunmak İçin Aldıkları Önlemlerin İncelenmesi*

Sibel ERKAL**
Selda COŞKUNER***

ÖZET

Bu araştırma, bir üniversite hastanesindeki ev idaresi personelinin karşılaştığı iş kazaları ve iş kazaları ile ilgili önlem alma durumlarını belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmaya Ankara'da bir üniversite hastanesinin gündüz vardiyasında çalışan toplam 330 ev idaresi personelinden araştırmayı kabul eden 184 personel katılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formuna bağlı kalınarak 11 Şubat-18 Mayıs 2008 tarihleri arasında ev idaresi personeli ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır. Veriler SPSS WIN 11.5 programında değerlendirilmiş ve Ki-Kare analizi yapılmıştır. Ev İdaresi personeli arasında iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim alanlar yüksek orandadır. Personelin çoğunluğu (%95.7) kaza geçirmemek için önlem almaktadır. Önlem aldığını belirten personel arasında "iş yaparken koruyucu giysi kullandığım" belirtenler ilk sırada yer almaktadır. Ev idaresi personelinin %19'u iş kazası geçirmiştir. İş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim almayan personel, bu eğitimi alan personele göre daha fazla kaza geçirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaza, İş Kazaları, Ev İdaresi Personeli, Kaza Önleme

* Bu makale 30.10.2009 tarihinde dergiye gönderilmiş, 30.04.2010 tarihinde yayınlanmak üzere kabul edilmiştir

** Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

*** Araş. Gör. Hacettepe Üniversitesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

The Investigation of Occupational Accidents Experienced by Housekeeping Personnel Working at A University Hospital and The Measures Taking to Avoid Accidents

ABSTRACT

The present study was planned and carried out with the aim of determining the occupational accidents experienced by housekeeping personnel in a university hospital and their states about taking precautions relating to the accidents. 184 out of 330 housekeeping personnel were included in the study who work in a university hospital in Ankara in the morning shift and who accept being involved in this research. The data of the research were collected by means of the face to face interviews with the housekeeping department personnel between February 11 and May 18, 2008 sticking to the questionnaire form developed by the researchers. The obtained data were analyzed in the SPSS WIN 11.5 software and chi-square analysis was performed. Most of the housekeeping department personnel received in-service training about the reasons for occupational accidents and how to prevent them. Most of the personnel (95,7%) take precautions against accidents. Among the personnel who stated that they take precautions, those who stated that "they wear protective dress while working" take place on the top. 19% of the housekeeping department personnel had an accident. The personnel who have not received any training about the reasons for occupational accidents and how to prevent them had more accidents than those who received this training.

Key Words: Accident, Occupational Accident, Housekeeping Personnel, Accident Prevention

I. GİRİŞ

İş, insanların yaşantısında onlara bir yer kazandıran önemli bir sosyal etmen olduğu gibi (Erkan 2001) fiziksel, kimyasal, psikolojik, sosyal ve ekonomik pek çok nitelikleri ile de insan sağlığını etkilemektedir (Akbulut 2001). Çalışanlar kullandıkları makineler, çalışma ortamındaki zehirli maddeler, insan yapısına uygun olmayan çalışma organizasyonu gibi nedenlerle çeşitli mesleki tehlikelerle karşılaşmaktadır (Akbulut 1994). Bu nedenle her yıl azımsanmayacak sayıda insan, çok rahatlıkla engellenebilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından yaşamını kaybetmekte veya engelli hale gelebilmektedir (Yardım vd 2007). Çalışma ortamında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmaması, hatalı davranışlar, kişisel yetersizlikler, teknik arızalar gibi nedenlerle ortaya çıkan iş kazaları yaralanma, iş gücü kaybı,

sakatlık, uzuv kayıpları ya da ölümlerle sonuçlanmak yanında, üretim sürecini de engellemektedir (Aybek vd 2003; İlhan vd 2006; Jovanovic et al 2004). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş kazalarını “önceden planlanmamış, çoğu zaman kişisel yaralanmalara, makinelerin, araç ve gereçlerin zarara uğramasına, üretimin bir süre durmasına yol açan bir olay” şeklinde tanımlarken (Bertan, Çakır 1997); Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) iş kazasını “planlanmamış ve beklenmeyen bir olay sonucunda sakatlanmaya ve zarara neden olan durumdur.” şeklinde tanımlamaktadır (ILO 1998).

Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu’nun (SGK) istatistiklerine göre 2007 yılında 80.602 iş kazası olmuş, 1208 meslek hastalığı vakası tespit edilmiştir. Bunların 1044’ü ölümlerle sonuçlanmıştır (SGK 2007). Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2007 yılının Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında hane halkı işgücü anketi ile birlikte ilk defa “iş kazaları ve işe bağlı sağlık problemleri” konulu bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada son 12 ay içerisinde çalışmış olanların %2.9’unun bir iş kazası geçirdiği belirtilmiştir (TÜİK 2008). Türkiye’den yapılan iş kazası bildirimleri, ILO tahminlerinin 1300 katı kadar azdır. Veriler kesici alet yaralanmalarının yetersiz rapor edildiğini de göstermektedir (Yeşildal 2005).

İş kazalarına karşı alınabilecek önlemlerin ve çalışmaların başarılı olması için, kazaların oluşumunda etkili olan unsurların bilinmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Bu unsurlar bilindiği zaman, kaza olayının oluşması veya oluşan bir kazanın tekrarı önlenir (Ünsar 2004). İş kazalarının farklı nedenleri vardır. Bu nedenlerin bilinmesi, koruma önlemlerinin alınması için çok önemlidir (Erdem, Talas 2006; Dizdar 2001). İş kazalarının nedenleri üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar:

- Bireye bağlı nedenler,
- çevreye bağlı nedenler ve
- eğitim yetersizliğidir (Aybek vd 2003).

Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, alışkanlıklar, yorgunluk, iş deneyimi, sağlık durumu ve dikkatsizlik gibi özellikler kaza açısından önem taşır. Kazaların önlenmesi bakımından, kişiye ait olan bu özelliklerin kazaya olanak vermeyecek şekilde olumlu hale getirilmesi gerekir (Bilir, Yıldız 2004).

Bireye ait bazı özellikler kaza oluşumunda rol oynadığı gibi, çevrede de kazayı oluşturan unsurlar vardır. Çevresel nedenler arasında araçlarda korunma düzeneğinin eksikliği, hasar görmüş araçlar, çalışma çevresindeki fiziksel koşulların (aydınlık, havalandırma vb) uygun olmaması, iş planındaki aksaklıklar, işe uygun olmayan giyim vb. nedenler bulunmaktadır (Şafak 1997).

Kazaların oluşma nedenleri konusunda bilgisiz olunması, kazalara karşı korunmada eğitim eksikliği, yapılan iş konusunda deneyimsizlik gibi faktörler de kazaların oluşmasında önemlidir (Erkal, Şafak 1998). Eğitimsizlik kaza nedeni ise, kişilerin genel ve mesleki eğitimlerinin artırılması; aşırı yorgunluk kaza nedeni ise, kişilere yeterli dinlenme olanağı verilmesi gibi yaklaşımlar kazaların önlenmesi bakımından önemlidir (Bilir, Yıldız 2004).

Kazalardan korunma çalışmaları insan hayatını korur, iş görmezliği önler, sigorta tazminatları ve işe devamsızlığı azaltır, verimliliği artırır (Erkal, Şafak 1998). İş kazası sonucu oluşan zararları ortadan kaldırmak için yapılması gereken giderlerin, bu kazaları önlemek üzere yapılacak giderlerden çok daha yüksek olduğunun anlaşılması, günümüzde iş kazalarına karşı alınacak önlemlerin önemini daha da artırmıştır (Ünsar 2004).

Kazalara karşı önlem alınması için oluşan kazaları dikkatle incelemek, analiz etmek, yol açan nedenleri araştırmak ve değerlendirme sonrasında gerekli ders ve önlemleri almak, kaza tekrarlarının önlenmesi veya etkilerinin en aza indirgenmesi açısından son derece önemlidir (Binyıldırım 2005). Çünkü iş kazalarının çoğu korunulabilir veya önlenebilir kazalardır. Birçok kaza güvenlik önlemlerine uyararak, koruyucu giysiler giyerek, dikkatli davranarak önlenebilir (Kural 1988). Özellikle işe yeni başlayan personelin iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda bir eğitime tabi tutulması, kazaları önlemede oldukça etkilidir (Jovanovic et al 2004).

Sağlık hizmetleri ülkemizde iş kazaları açısından riskli bir sektördür (Yeşildal 2005); çünkü özellikle hastane çalışanları kazalarda yüksek risk grubundadır (Simpson, Severson 2000). Bu çalışma grubu içerisindeki temizlik personeli, çalışma koşulları nedeniyle sürekli risklere maruz kalmaktadır. Çünkü ev idaresi hizmetleri ağırlıklı olarak insan gücüne dayalı olarak yürütüldüğü için, personelin kazaya uğrama olasılığı yüksektir (Yertutan 2000). Hastanelerde kurum ev idaresi bölümünün kazaları kontrol altına almasında

yapacağı ilk iş, bir emniyet programı hazırlamaktır (Erkal, Şafak 2002). Kazaları kontrol altına almada bu konuda hazırlanacak kaza raporları da önem taşımaktadır. Bir kaza raporunda kazanın ne olduğu, kaza ile ilgili belirtiler, ne zaman olduğu, hangi bölümde veya nerede olduğu, neden olduğu, nasıl önlenebileceği belirtilmelidir (Erkal, Şafak 1998).

Hastanelerin önemli bir parçası olan ev idaresi personelinin kazaları önlemek için uyması gereken emniyet kuralları sadece kendisini değil, kurumda bulunan tüm personeli ve kurumun hizmet verdiği kişileri de kazalara karşı koruyacaktır (Erkal, Şafak 1998). Bu açıdan hastane temizlik personelinin karşılaştığı iş kazaları ve iş kazaları ile ilgili önlem alma durumlarını inceleyen çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Ancak ülkemizde hastane ev idaresi personelinin karşılaştığı iş kazalarını ve iş kazalarını önlemek için aldıkları tedbirleri inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Fesci 1995, Erkal Şafak 2002, Çopur vd 2006, İlhan vd 2006; Erdem, Talas 2006). Bu nedenle araştırma, bir üniversite hastanesinde ev idaresi alanında çalışan personelin geçirdiği iş kazalarını, kazalardan korunmaya yönelik önlem alma durumlarını ve aldıkları önlemleri belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

II. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmaya Ankara'da bir üniversite hastanesinin gündüz vardiyasında çalışan toplam 330 ev idaresi personelinden araştırmayı kabul eden 184 personel katılmıştır.

Ev idaresi personelinin iş kazaları ve iş kazalarından korunmak için aldıkları önlemleri belirlemeye yönelik daha önce yapılan çalışmalardan da yararlanılarak bir anket formu geliştirilmiştir (Erdem, Talas 2006; İlhan vd 2006; Erkal, Şafak 2002; Sarri et al 1991). Hazırlanan bu form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde personelin cinsiyeti, yaşı ve öğrenim düzeyini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde personelin kazaların nedenleri ve önlenmesi konusunda eğitim alma, iş yaparken kaza geçirmemek için önlem alma, kaza geçirme durumu ve aldıkları önlemleri belirleyecek sorular bulunmaktadır. Hazırlanan anket formunun kullanılabilirliğini belirlemek amacıyla 30 personele pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda ankette aksayan bir durum olmadığı görülmüş ve anket uygulamasına devam edilmiştir. Araştırmanın verileri anket formuna bağlı kalınarak 11 Şubat-18 Mayıs 2008 tarihleri arasında ev idaresi

personeli ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır. İncelenen konuların cinsiyet, yaş ve öğrenim düzeyine göre farklı olup olmadığını belirlemek amacıyla ki-kare analizi yapılmıştır.

III. BULGULAR

3.1. Ev İdaresi Personeli Hakkında Genel Bilgiler

Bu bölümde araştırmaya katılan ev idaresi personelinin cinsiyeti, öğrenim düzeyi ve yaşı incelenmiştir.

Araştırmaya alınan ev idaresi personelinin %32.1'inin kadın, %67.9'unun erkek, %38.1'inin ilkökul ve daha az öğrenim gördüğü, %34.2'sinin ortaokul, %27.7'sinin lise ve üstü öğrenime sahip olduğu saptanmıştır. Personel arasında %39.1 ile "26-33" yaş grubunda olanlar önde gelmekte, bunu %35.9 ile "34-41" yaş grubundakiler izlemektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Personelin Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

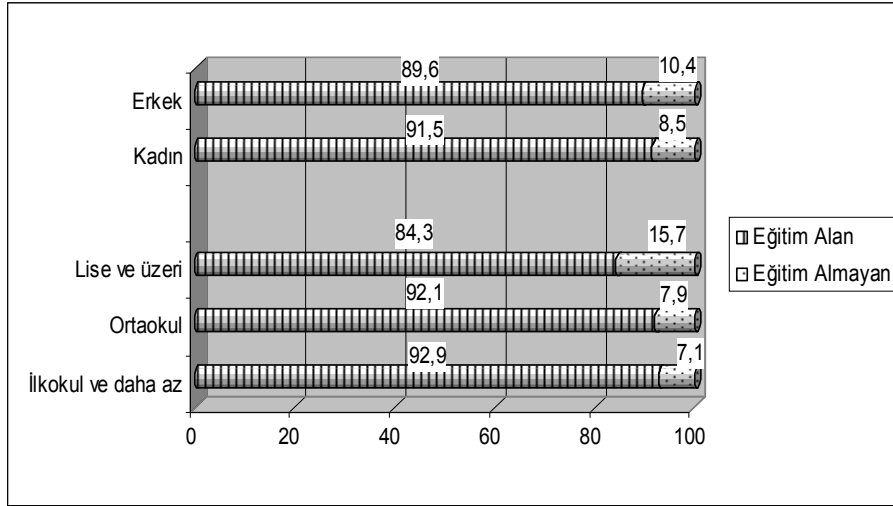
Açıklayıcı Değişkenler		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	59	32.1
	Erkek	125	67.9
Öğrenim Durumu	İlkokul ve daha az	70	38.1
	Ortaokul	63	34.2
	Lise ve üstü	51	27.7
Yaş	18-25	31	16.8
	26-33	72	39.1
	34-41	66	35.9
	42+	15	8.2
Toplam		184	100.0

3.2. Ev İdaresi Personelinin İş Kazalarının Nedenleri ve Önlenmesi Konusunda Eğitim Alma Durumu

Çalışmaya katılan personelin %90.2'sinin iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda çalıştığı hastanenin Ev İdaresi Koordinatörlüğü tarafından hazırlanan hizmet içi eğitimi aldığı belirlenmiştir. Her iki cinsiyette

(kadın %91.5, erkek %89.6) ve tüm öğrenim düzeylerinde (ilkokul ve daha az %92.9, ortaokul %92.1, lise ve üstü %84.3) bu konuda eğitim alanlar çoğunluktadır (Grafik 1). Ancak bu ilişki hem cinsiyet ($p=0.862$) hem de öğrenim düzeyi ($p=0.245$) için istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur.

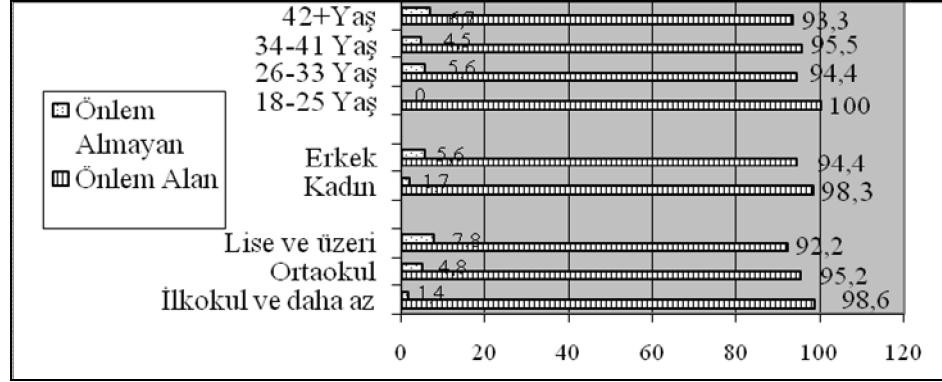
Grafik 1: Personelin İş Kazaları Nedenleri ve Önlenmesi Konusunda Eğitim Alma Durumunun Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

3.3. Ev İdaresi Personelinin İş Kazası Geçirmemek İçin Önlem Alma Durumu

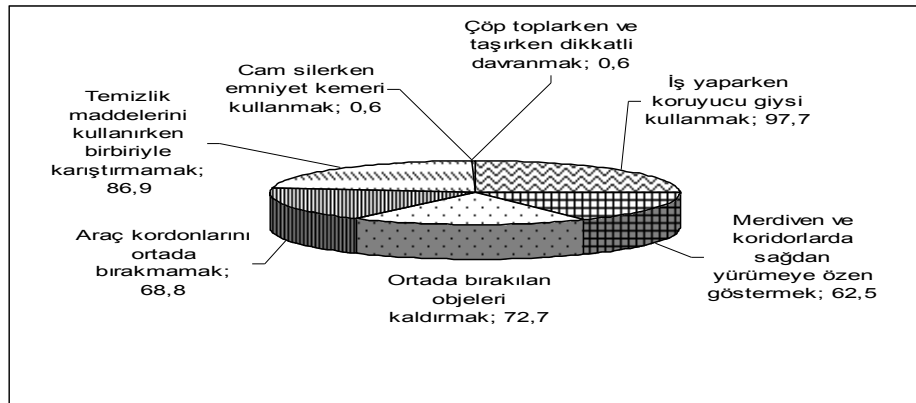
Araştırmaya katılan personelin çoğunluğu (%95.7) kaza geçirmemek için önlem aldığını belirtmiştir. Konu cinsiyete göre incelendiğinde; kadınların %98.3'ünün, erkeklerin %94.4'ünün kaza geçirmemek için önlem aldığı saptanmıştır. Tüm öğrenim düzeylerinde ve yaş gruplarında da kaza geçirmemek için önlem aldığını belirtenler çoğunluktadır. 18-25 yaş grubunun tamamı (%100.0) kaza geçirmemek için önlem aldığını belirtmiştir (Grafik 2). Ancak, ev idaresi personelinin iş kazası geçirmemek için önlem alma durumu ile cinsiyet ($p=0.225$), öğrenim düzeyi ($p=0.228$) ve yaş grupları ($p=0.602$) arasındaki ilişki istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur.

Grafik 2: Personelin Kaza Geçirmemek İçin Önlem Alma Durumunun Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

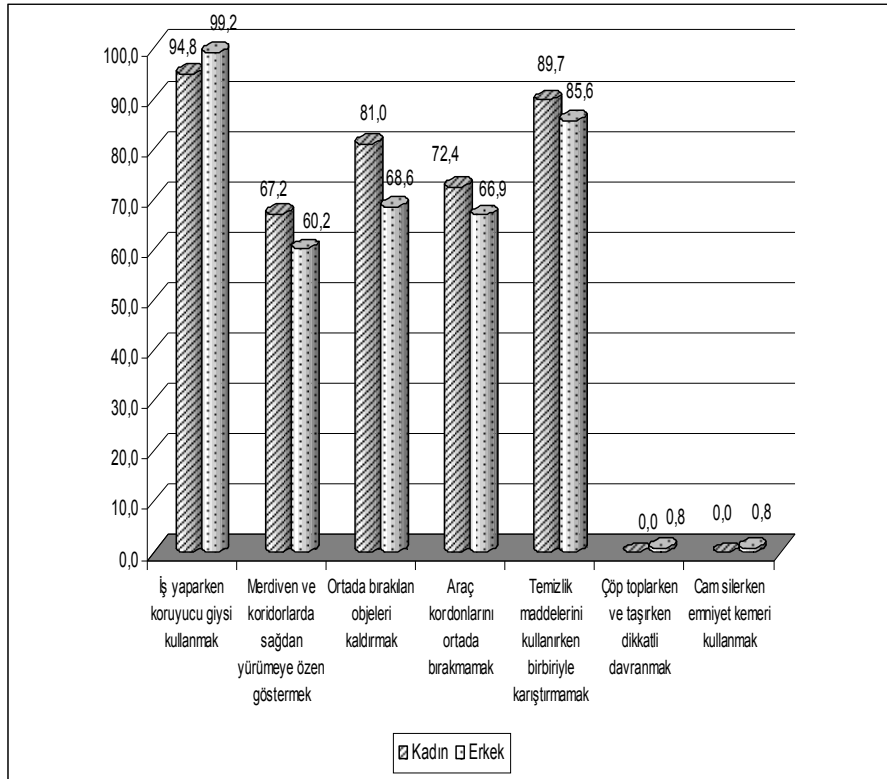
Grafik 3'te kaza geçirmemek için önlem alan ev idaresi personelinin aldığı önlemler incelendiğinde; %97.7 ile "iş yaparken koruyucu giysi kullandığını" belirtenlerin çoğunlukta olduğu, bunu %86.9 ile "temizlik maddelerini kullanırken birbiriyle karıştırmamaya", %72.7 ile "ortada bırakılan objeleri kaldırmaya" dikkat edenlerin izlediği bulunmuştur. Ev idaresi personeli arasında "çöp toplarken-taşırken dikkatli davrandığını" (%0.6) ve "cam silerken emniyet kemeri kullandığını" (%0.6) ise çok az olduğu görülmektedir (Grafik 3).

Grafik 3: Ev İdaresi Personelinin Kaza Geçirmemek İçin Aldıkları Önlemlere Göre Dağılımı

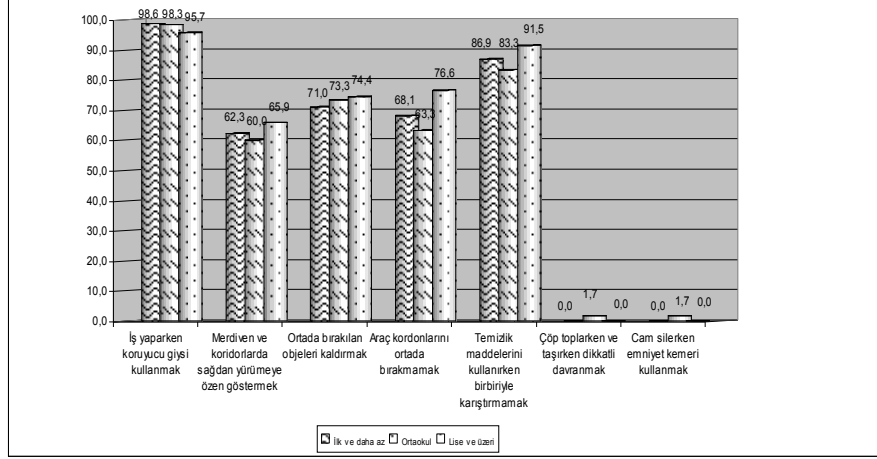

Ev idaresi personelinin kaza geçirmemek için aldıkları önlemler açıklayıcı değişkenlere göre incelendiğinde; her iki cinsiyette (kadın %94,8, erkek %99,2; $p=0,070$) ve tüm öğrenim düzeylerinde (ilkokul ve daha az %98,6, ortaokul %98,3, lise ve üstü %95,7; $p=0,726$) “iş yaparken koruyucu giysi kullanmaya” dikkat edenlerin en yüksek oranda olduğu belirlenmiştir (Grafik 4, 5). Lise ve üstü öğrenim görenler içerisinde “merdiven ve koridorlarda sağdan yürümeye özen göstermek” ($p=0,818$), “ortada bırakılan objeleri kaldırmak” ($p=0,912$), “temizlik maddelerini birbiriyle karıştırmamak” ($p=0,462$), “araç kordonlarını ortada bırakmamak” ($p=0,336$) konusuna dikkat ettiğini belirtenlerin oranı, diğer öğrenim gruplarına göre yüksek olmakla birlikte; bu fark istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur.

Grafik 4: Ev İdaresi Personelinin Kaza Geçirmemek İçin Aldıkları Önlemlere ve Cinsiyete Göre Dağılımı

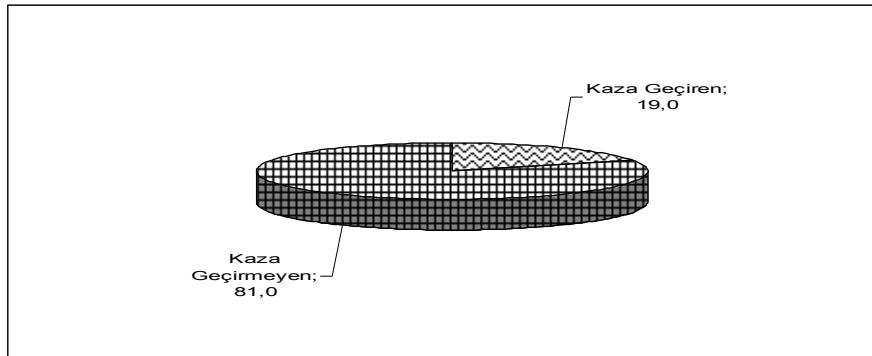
Grafik 5: Ev İdaresi Personelinin Kaza Geçirmemek İçin Aldıkları Önlemlere ve Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı

3.4. Ev İdaresi Personelinin İş Kazası Geçirme Durumu

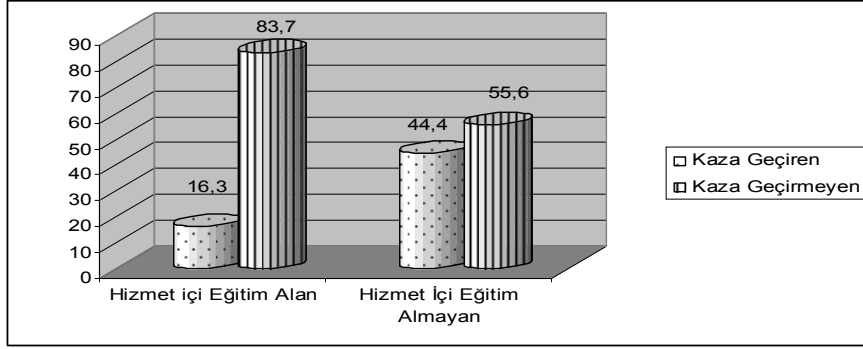
Araştırmaya alınan ev idaresi personelinin %19.0'u son bir yıl içerisinde yaptıkları işe bağlı olarak kaza geçirmiştir (Grafik 6). Kaza geçiren ev idaresi personeli arasında %65.7 ile kesik kazası geçirenler ilk sırada yer almakta; bunu %20 ile düşme, %8.6 ile zehirlenme, %5.7 ile de yanma/haşlanma kazası geçirenler izlemektedir.

Grafik 6: Ev İdaresi Personelinin Son Bir Yıl İçinde İşe Bağlı Olarak Kaza Geçirme Durumuna Göre Dağılımı

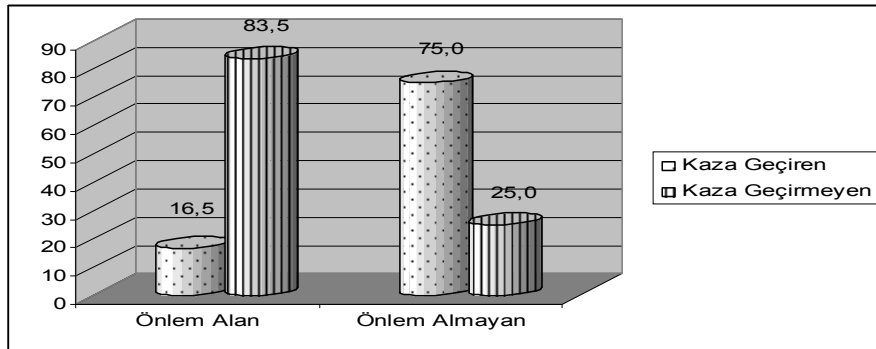
Araştırmada iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim almayan personelin, hizmet içi eğitim alan personele göre daha fazla kaza geçirdiği bulunmuştur (hizmet içi eğitim alan ve kaza geçiren %16,3, hizmet içi eğitim almayan ve kaza geçiren %44,4). Bu ilişki istatistiksel açıdan da önemli bulunmuştur ($p=0.004$) (Grafik 7).

Grafik 7: Ev İdaresi Personelinin İş Kazalarının Nedenleri ve Önlenmesi Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma ve Kaza Geçirme Durumuna Göre Dağılımı ($\chi^2= 8.372, p= 0.004$)

Araştırmada kaza geçirmemek için önlem alan personelin %16,5'inin, önlem almayan personelin ise %75,0'nın kaza geçirdiği belirlenmiştir. Bu ilişki istatistiksel açıdan da önemli bulunmuştur ($p=0.000$) (Grafik 8).

Grafik 8: Ev İdaresi Personelinin Kaza Geçirmemek İçin Önlem Alma ve Kaza Geçirme Durumuna Göre Dağılımı

IV. TARTIŞMA

Bu çalışma bir üniversite hastanesinde ev idaresi alanında çalışan personelin karşılaştığı iş kazaları ve iş kazaları ile ilgili önlem alma durumlarını belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

Araştırmaya alınan ev idaresi personelinin çoğunluğu (%90.2) iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim almıştır. Personelin çoğunluğu (%95.7) kaza geçirmemek için önlem almaktadır. Kadınların %98.3'ü, erkeklerin %94.4'ü kaza geçirmemek için önlem almaktadır. Çopur ve arkadaşlarının (2006) Ege Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan ev idaresi personeli üzerinde yaptıkları çalışmada da ev idaresi personelinin tamamına yakınının kazalara karşı önlem aldığı ve kadınların erkeklere göre kazalara karşı önlem almaya daha fazla dikkat ettiği belirtilmiştir. Bu sonuç çalışmamızın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Kaza geçirmemek için önlem alan ev idaresi personeli arasında “iş yaparken koruyucu giysi kullandığımı” belirtenler (%97.7) çoğunluktadır. Ev idaresi personeli arasında çöp toplarken-taşırken dikkatli davrandığımı (%0.6) ve cam silerken emniyet kemeri kullandığımı belirtenlerin oranı ise (%0.6) çok azdır. Bu bulgu ev idaresi personelinin çöp toplama-taşıma sırasında dikkatli davranmaları ve özellikle tehlikeli işlerde emniyet kemeri kullanmaları konusunda bilinçlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Çopur ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında, kazalara karşı önlem aldığını belirten ev idaresi personelinin önlem olarak en fazla “eldiven”, “iş elbisesi” giyinmeye dikkat ettiği belirtilmiştir. Erkal ve Şafak'ın (1998) çalışmasında ev idaresi personelinin çoğunluğunun (%92.7) iş yaparken kaza geçirmemek için çeşitli hususlara dikkat ettiği, bunlar arasında çöp toplarken eldiven takmaya (%51.2) dikkat edenlerin önde geldiği bildirilmiştir. Çopur ve arkadaşlarının (2001) Ankara'da bir eğitim kurumunda çalışan ev idaresi personelinin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi ve davranışlarının incelendiği çalışmada, personelin tamamının “iş yaparken iş elbisesi giyindiği” belirtilmiştir. İlhan ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında da, kişisel koruyucu kullanan personelin %72.5'inin iş kazası geçirmediği saptanmıştır. Fesci'nin (1995) çalışmasında ise, temizlik personelinin büyük çoğunluğunun (%81.8) atıkları toplarken ve taşırken özel giysi giymediği belirlenmiştir.

Bu çalışmada ev idaresi personelinin %19'u son bir yıl içinde iş kazası geçirmiştir. Personelin çoğunluğu kaza nedenleri ve önlenmesi konusunda eğitim almış olmasına rağmen iş kazası geçiren personelin oranı, bu konuda eğitime daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Sarri ve arkadaşlarının (1991) yaptığı çalışmada ise, ev idaresi personelinin son üç yılda (1985–1988) %46'sının, İlhan ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında, iş yaşamları boyunca %26'sının, Simpson ve Severson'un (2000) çalışmalarında son bir yılda %17'sinin, Pransky ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan çalışmada son üç yılda %10.6'sının, Erkal ve Şafak'ın (2002) çalışmalarında da %9.6'sının son bir yıl içinde iş kazası geçirdiği bulunmuştur. Görüldüğü gibi farklı çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmalardaki bu farklılıklar bulunulan bölgeden, ev idaresi personelinin o kurumdaki çalışma koşullarından, kullanılan temizlik araç-gereç ve malzemelerden ve bireysel faktörlerden (dikkatsizlik, cinsiyet, yaş vb) kaynaklanmış olabilir.

CDC (Center of Disease Control)'nin tahminlerine göre, hastane çalışanlarında her yıl 385.000 enjektör yaralanması ve günde ortalama 1000 kesici alet yaralanması olmaktadır (CDC 2004). Kesici alet yaralanmalarında sadece tıbbi personel değil, temizlik personeli de risk altındadır (Yeşildal 2005). Ev idaresi personeli özellikle çöplerin toplanması ve bunların taşınması sırasında keskin cisim yaralanmalarına sıklıkla maruz kalmaktadır. Nitekim çalışmamızda da kaza geçiren ev idaresi personeli arasında kesik kazası geçirenler önde gelmektedir (%65.7). Sarri ve arkadaşlarının (1991), Fesci'nin (1995), Rızalar'ın (1996), Erkal ve Şafak'ın (2002), İlhan ve arkadaşlarının (2006) çalışmalarında, da kesik kazası geçiren ev idaresi personelinin ilk sırada yer aldığı belirtilmiştir. Erdem ve Talas'ın (2006) bir üniversite hastanesinde yürüttüğü çalışmada, ev idaresi personelinin %29.1'inin keskin bir cisimle yaralandığı belirlenmiştir.

İş kazalarını önlemede düzenli olarak verilen eğitim çok önemlidir (Jovanovic et al 2004). Bu çalışmada iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim almayan personelin, hizmet içi eğitim alan personele göre daha fazla kaza geçirdiği ve bunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.01$). Bu bulguya göre, hizmet içi eğitim alan personelin daha dikkatli davrandığı ve hizmet içi eğitim almanın kazaları önlemede olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. İlhan ve arkadaşlarının (2006)

çalışmasında da, temizlik personelinin %85.2'sinin işiyle ilgili mesleki eğitim, %87.4'ünün işiyle ilgili sağlık ve güvenlik eğitimi almadığı; sağlık ve güvenlik eğitimi alan personelin %76.5'inin iş kazası geçirmediği belirlenmiştir.

Çalışmada kaza geçirmemek için önlem almayan personelin, önlem alan personele göre daha fazla kaza geçirdiği belirlenmiştir ($p<0.01$). Bu sonuç kazalardan korunmak için önlem alınmasının gerekliliğini ve bunun kazalardan korunmada ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir üniversite hastanesinde ev idaresi alanında çalışan personelin karşılaştığı iş kazaları ve iş kazaları ile ilgili önlem alma durumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Ev idaresi personelinin çoğunluğu iş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim almıştır.
- Ev idaresi personelinin çoğunluğu kaza geçirmemek için önlem almaktadır.
- Kaza geçirmemek için önlem aldığını belirten personel arasında “iş yaparken koruyucu giysi kullandığını” belirtenler ilk sırada yer almaktadır.
- “İş yaparken koruyucu giysi kullanmaya” dikkat edenler, her iki cinsiyette ve tüm öğrenim düzeylerinde yüksek orandadır.
- Ev idaresi personelinin %19'u iş kazası geçirmiştir. Kaza geçirenler arasında kesik kazasına maruz kalanlar ilk sıradadır (%65.7).
- İş kazalarının nedenleri ve önlenmesi konusunda hizmet içi eğitim almayan personel, bu eğitimi alan personele göre daha fazla kaza geçirmiştir.
- İş kazası geçirmemek için önlem alan personel, önlem almayan personele göre daha az kaza geçirmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Ev idaresi personeline iş kazalarının nedenleri, önlenmesi konusunda verilmekte olan hizmet içi eğitime düzenli aralıklarla devam edilmesi, böylece personelin tamamının bu konuda bilinçlendirilerek, kazaya neden olacak davranışlarının önlenmesi,

- Tüm personelin iş yaparken koruyucu giysi (eldiven, maske vb) kullanmasının sağlanması,
- Bu çalışma pilot çalışma niteliğinde olduğundan, benzer araştırmaların Türkiye genelinde farklı hastanelerde yapılarak sonuçlarının değerlendirilmesi, iş kazalarına ilişkin detaylı verilerin elde edilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Akbulut T. (2001) **İşçi Sağlığına Giriş** (İşyeri Hekimliği Ders Notları İçinde). Akbulut T. (ed). 6. Baskı, Türk Tabipleri Birliği Yayını, Ankara.
2. Akbulut T. (1994) **İş Sağlığı Prensipleri ve Uygulamaları**. Sistem Yayıncılık, Birinci Basım, İstanbul.
3. Aybek A., Güvercin Ö. ve Hurşitoğlu Ç. (2003) “Teknik Personelin İş Kazalarının Nedenleri ve Önlenmesine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”. **KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi** 6 (2): 91-100.
4. Bertan M. ve Çakır B. (1997) Halk Sağlığı Yönünden Kazalar. **Halk Sağlığı Temel Bilgiler. İçinde:** Bertan M. ve Güler Ç. (ed), Güneş Kitabevi, Ankara.
5. Bilir N. ve Yıldız A.N. (2004) **İş Sağlığı ve Güvenliği**. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
6. Binyıldırım T. (2005) “İş Kazalarının Oluşumu ve Yeni Yaklaşımlar”. **III İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı**. TMMOB, Adana.
7. CDC (Centers for Disease Control and Prevention). (2004) Workbook for Designing, Implementing, and Evaluating A Sharps Injury Prevention Program. Available at: <http://www.cdc.gov/sharpsafety/pdf/workbookcomplete.pdf> Accessed 14.6.2005. (Yeşildal N. (2005) Sağlık Hizmetlerinde İş Kazaları ve Şiddetin Değerlendirilmesi. **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni** 4 (5): 280-302.’den alınmıştır.)
8. Çopur Z., Erkal S. Şafak Ş. ve Yertutan C. (2001) “Ankara’da Bir Eğitim Kurumunda Çalışan Ev İdaresi Personelinin İş Sağlığı ve Güvenliği

Konusundaki Bilgi ve Davranışlarının İncelenmesi". **Ev Ekonomisi Dergisi** 8 (10): 1-5.

9. Çopur Z., Ergüder B., Avşar M. ve Şenbaş M. (2006) "Ege Üniversitesi Hastanesi'nde Çalışan Ev İdaresi Personelinin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi". **Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi** 9 (1): 39-53.
10. Dizdar E. (2001) "Kaza Sebeplendirme Yaklaşımları". **Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi** Temmuz: 26-31.
11. Erdem Y. and Talas M.S. (2006) "Blunt and Penetrating Object Injuries in Housekeepers Working in a Turkish University Hospital". **Am J Infect Control** 34: 208-214.
12. Erkal S. ve Şafak Ş. (1998) "Ev İdaresi Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılacak Kazalar ve Önlemler". **I. Ulusal Kurum Ev İdaresi Kongresi** 21-23 Ekim, Ankara.
13. Erkal S. ve Şafak Ş. (2002) "Ankara'da Hastanelerde Çalışan Ev İdaresi Personelinin Karşılaştığı Kazaların İncelenmesi". **Sağlık ve Toplum Dergisi** 12 (1): 72-79.
14. Erkan N. (2001) **Ergonomi**. Milli Prodüktivite Merkezi Yayını No: 373, 6. Baskı, Mert Matbaası, Ankara.
15. Fesci H. (1995) "**Doktor, Hemşire, Hizmetli Grubun Hastane Atıklarının Yok Edilmesi Aşamalarında Gördükleri Problemler ve Çözüm Yolları**". Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
16. ILO (1998) "Accidents and Safety Management in Mager" S.J. (ed.) **The ILO Encyclopedia on Health and Safety**. Available at: http://www.ilo.org/safework_bookshelf/english?print?print&nd=170000102&nh=0&url=% Accessed 24.12.2008.
17. İlhan M.N., Kurtcebe Z.Ö., Durukan E. ve Koşar L. (2006) "Temizlik İşçilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ve Çalışma Koşulları İle İş

Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sıklığı”. **Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi** 20 (6): 433-39.

18. Jovanovic J., Arandelovic M. and Jovanovic M. (2004) “Multidisciplinary Aspects of Occupational Accidents and Injuries”. **FACTA UNIVERSITATIS Series: Working and Living Environmental Protection** 2 (4): 325-333.
19. Kural E. (1988) İş Sağlığı ve Kazalar. **İsgümbülteni** 4.
20. Pransky G., Moshenberg D., Benjamin K., Portillo S., Lee Thackrey J. and Hill-Fotouhi C. (2002) “Occupational Risks and Injuries in Non-Agricultural Latino Workers”. **American Journal of Industrial Medicine** 42: 117-123.
21. Sarri C., Eng E. and Runyan C.W. (1991) “Injuries Among Medical Laboratory Housekeeping Staff. Incidence and Worker Perceptions”. **Journal of Occupational Medicine** 33 (1): 52-56.
22. SGK (2007) **Sosyal Güvenlik Kurumu 2007 Yılı İstatistikleri**. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/Anasayfa/Istatistikler> erişim 10.05.2009
23. Simpson C.L. and Severson R.K. (2000) “Risk of Injury in African American Hospital Workers”. **JOEM**, 42 (10): 1035-1040.
24. Şafak Ş. (1997) **Kurumlarda Ev İdaresi**. Damla Matbaacılık, Ankara.
25. TÜİK (2008) **TC Başbakanlık İstatistik Kurumu 2006-2007 İş Kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Problemleri Araştırma Sonuçları**. Sayı: 50, Mart.
26. Ünsar A.S. (2004) “İş Kazaları ve Örgütsel Verimlilik”. **Verimlilik Dergisi** 3: 89-101.
27. Yardım N., Çipil Z., Vardar C. ve Mollahaliloğlu S. (2007) “Türkiye İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları: 2000-2005 Yılları Ölüm Hızları”. **Dicle Tıp Dergisi** 34 (4): 264-271.

62 *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, Cilt:13, Sayı:1 (2010)*

28. Yertutan C. (2000) **Kurumlarda Ev İdaresi Hizmetlerinin Verimliliği**, Minpa Matbaacılık, Ankara.
29. Yeşildal N. (2005) “Sağlık Hizmetlerinde İş Kazaları ve Şiddetin Değerlendirilmesi”. **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni** 4 (5): 280-302.